

ПРАВИЛАТА

НА

СВ. ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

С

ТЪЛКОВАНИЯТА ИМ

ТОМ I.

ПРАВИЛА НА СВ. АПОСТОЛИ И

НА

СВ. I, II, III и IV ВСЕЛЕНСКИ

СЪБОРИ

Настоящото издание на Правилата на Св. Православна Църква с тълкованията им има за цел да бъде в помощ на всички, които се интересуват от църковното право, както и да е справочно пособие на желаещите да разберат верния смисъл на дадени църковни канони и тяхното правилно приложение в църковния живот.

**Книгата се издава с благословението на
Негово Високопреосвещенство
† Великотърновски митрополит Григорий**

**ПРАВИЛАТА НА СВ. ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЪ ТЪЛКОВАНИЯТА ИМЪ.
ТОМЪ I. ПРАВИЛАТА НА СВ. АПОСТОЛИ, НА I, II, III и IV
ВСЕЛЕНСКИ СЪБОРИ**

Подъ редакцията и прѣвода на свещеникъ д-ръ Стефанъ Цанковъ, протодиаконъ Иванъ Стефановъ, Пенчо Цаневъ.
София, 1912.

Адаптирано репринтно издание на съвременен български език.

Редакция на текста и превод на правилата на български:
архим. Йоан (Филипов).

Оформление и предпечат: архим. Йоан (Филипов).

Издателство „Православна класика“, 2019.

Бележки относно изданието – на: www.orthclass.com

СЪДЪРЖАНИЕ НА ТОМ I

1. Предговор на редакцията	стр. 5
2. Съкращения на правилата на св. апостоли, вселенските и поместни събори, св. отци, на тълковниците, каноничните сборници и проч., които се срещат в текста, посочника, паралелните места и другаде в настоящото издание	13
3. Азбучен посочник	15
4. Сравнителна таблица за бройността на правилата на Картагенския събор според Атинската Синтагма, Славянската Кормчая, Книга правил и Пидалиона	158
5. Общи сведения за правилата на св. Православна Църква ..	160
6. Правилата на св. Апостоли	207
7. Правилата на св. I Вселенски събор, Никейския	465
8. Правилата на св. II Вселенски събор, Цариградския	591
9. Правилата на св. III Вселенски събор, Ефеския	673
10. Правилата на св. IV Вселенски събор, Халкидонския	743

ОТ РЕДАКЦИЯТА

Правилата (каноните) на св. Православна Църква, като основен положителен закон на Църквата, са основата на самия църковен живот, и особено от гледище църковно-правно. Като такива, те са безусловно задължителни за цялата Вселенска Православна Църква, за всяка отделна поместна Православна Църква, и за всеки отделен член на Църквата. Оттук, църковните правила са *corpus juris canonici*, който има съществено и задължително значение не само за православната църковно-правна наука, не само за общото и частно църковно право, но и за живия, практически живот на всички членове на Църквата, на клир и миряни, които под невидимото главенство на Господа Исуса Христа съставят самата Църква, живия църковен организъм, който действа във взаимоотношенията си въз основа на Божественото и църковно право, вселенски и авторитетен израз на което са самите църковни правила.

Затова всякога църковните правила са имали и имат безусловно ръководно значение за всички членове на Църквата. Затова от най-древни времена и досега във всички православни Църкви църковните правила, събирани наедно в сборници, в оригинал или превод, са били настолни, безусловно необходими за всички, и особено за клира, който благодатно е поставен да ръководи душевното спасение на пасомите си и да бди над чистотата и действеността на църковното учение в целия му обсег. Затова и в най-нови времена във всички православни Църкви е имало непренемнатата грижа – да съществуват канонични сборници, в които да са поместени – в надлежен превод – както самите правила, тъй и необходимите им тълкования.

Във всички православни гръцки Църкви, освен по-древните канонични сборници, за целта са издадени **Пидалионът** (Πηδάλιον)¹ и **Атинската Синтаγμα** (Σύνταγμα...) на Рали и Потли.²

Във всички славянски православни Църкви, които до преди години са си служили със Славянската Кормчая, сега има по-нови, пълни и съвременни канонични сборници. Например в **Руската Църква** – синодалното издание **«Книга правил»**³. Освен това в Русия съществуват капиталното издание на „Общество любителей духовнаго просвѣщенія“ в Москва – **«Правила и пр. с толкованіями»**⁴, самостояният труд на известния руски канонист **архимандрит Йоан** (по-късно епископ Смоленски, †1869 г.) **«Опытъ курса церковнаго законовѣдѣнія»**⁵, а миналата 1911 г. почна да се печата и излезе I том (в авторизиран руски превод) на труда на познатия сръбски канонист **епископ Никодим Милаш** – **«Правила Православной Церкви с толкованіями»**⁶.

В **Сръбската Православна Църква** съществуват двата ценни труда на споменатия канонист епископ Никодим:

¹ **«Πηδάλιον** τῆς νοητῆς νηός τῆς μίας, ἁγίας, καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας», издаден, с благословението на Цариградската патриаршия, за първи път в Лайпциг, 1800 год.

² **«Σύνταγμα** τῶν Θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τῶν τε ἁγίων καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἱερῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος ἁγίων Πατέρων», ἐκδοθὲν ὑπὸ Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Πότλη, ἐγκρίσει τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (Ἀθήνησιν, 1852-59, том. I-VI).

³ **«Книга Правиль** святыхъ Апостоль, святыхъ соборовъ вселенскихъ и поместныхъ и святыхъ отцевъ», за първи път напечатана в 1839 год., Спб.

⁴ **«Правила** св. Апостоль, святыхъ соборовъ, вселенскихъ и поместныхъ, и святыхъ отцевъ съ толкованіями» (I–III, Москва, 1876, 1880, 1881, 1884 г.), издание на «Общество любителей духовнаго просвѣщенія».

⁵ **Архимандритъ Йоаннь**, «Опытъ курса церковнаго законовѣдѣнія» т. I–II, Спб., 1851, където се дава и тълкование на правилата.

⁶ **«Правила** (κανόνες) Православной Церкви съ толкованіями, Никодима, епископа Далматинско-Истрийскаго», т. I–II, 1911-1912; перевод с сръбскаго. Приложение к журн. „Церковный вѣстникъ“ и „Христианское чтение“, Спб. Дух. Академіи.

«Зборник правила»¹ и «Правила Православне Цркве с тумаченьима»², в пръвия от които почитенијат канонист дава свой срѣбски превод на правилата, а във вториј – свои, самостојни тълкованија на тия правила.

Нај-сетне, и в Румѣнската Православна Църква съществува румѣнски каноничен зборник заедно с тълкованијата, така нареченијат **Индерептареѣ леџиѣ** (Indreptarea legiі).

Само в нашата Църква няма надлежно издание на правилата на Св. Църква с тълкованијата им на наш език. Каква празнина е това и в църковниј живот, и в богословската ни литература, няма и нужда да се говори.

Наистина, при тој съществен недостаток, за да се удовлетворјават поне донјакѣде практическите църковни нужди, особено у църковните представители и органи, прибягва се до изданията на чужди езици. Така например малцината наши клирици, които владејат грѣцки език, се ползват от Пидалиона и от Атинската Синтагма, и може да се каже, че избощо, в широкиј практически църковен живот е тврѣде трудно и повечето пѣти невъзможно да се имат в употреба грѣцките издания на правилата с тълкованијата им. Та затова у нас по-често прибягват или до Славјанската Кормчая, или до «Книга правил».

Ала нито еднијат, нито другијат каноничен зборник в настојашо време могат да удовлетворјат църковните нужди, от което гледище и да се погледне.

Колкото и широка да е била употребата и колкото висок и да е бил авторитетѣт в минали времена на **Славјанската Кормчая** у православните славјански народи, днес Славјанската Кормчая не отговаря нито на практическите, нито на други църковни нужди. В целиј си състав тя не е чисто

¹ «Зборник правила светих апостола, Васельенских и Помјесних Сабора и светих отаца, која са примљена Православном Црквом. Превео са грчкога по најновјем атинском изданју Д-р Никодим Милаш, архимандрит», I изд. 1884 г., II изд. 1886 г., Нови Сад.

² «Правила (κανόνες) Православне Цркве с тумаченьима», радња Никодима, епископа Далматинског, књига I, Нови Сад, 1895 г.

каноничен сборник, защото в нея има цели глави от чисто историчен, догматичен и богослужебен характер. В нея са поместени и древни византийски граждански закони, които за действителния църковен живот днес са без значение, и които спадат повече в областта на църковно-историческата част на църковно-правната наука. А в Кормчаята има не само апокрифни исторични документи (каквото е дарителният лист на цар Константин до папа Силвестър), но и апокрифни правила (каквито са например правилата на апостоли Петър и Павел). Освен това и самият превод на правилата в Кормчаята не навсякъде е задоволително точен и правилен, и най-сетне, и в тълкованията на правилата Кормчаята, следвайки главно Синописа на Аристин, е твърде кратка и незадоволителна, особено за днешно време.

«Книга правил» собствено съдържа само правилата (на гръцки и църковно-руски език или само на последния) и твърде рядко дава за едно или друго правило кратки тълкования, които всъщност не са тълкования, а доизяснителна перифраза на съответното правило. В «Книга правил» няма, разбира се, тълкованията на известните византийски тълковници на каноните Зонара, Аристин и Валсамон.

За да се запълни тази толкова съществена и голяма празнина и в нашата Църква, и в нашата богословска и в частност църковно-правна литература, редакторите и преводачите на предлагания труд решиха да издадат на български Правилата на Св. Православна Църква, заедно с тълкованията им.

В изданието са поместени първо самите правила на гръцки и на църковно-руски език. По препоръка на Св. Синод на Българската Църква, не е поместен българският превод на правилата¹. Поместеният текст на църковно-руски език ще бъде, вярваме, понятен за всички. Превеждането на правилата на новобългарски език е дело повече изключително научно и ние сме убедени, че след настоящото издание и след засил-

¹ В настоящото издание е поместен и българският превод. *Б.р.*

ване на църковно-правната наука и у нас, този превод не ще закъсне да се яви.

За улеснение и по-добро ориентиране, след текста на всяко правило са поместени паралелните по тема и по смисъл правила.

Естествено беше към правилата да се прибавят и нужните тълкования. Потребността от тях сега е особено ясна, щом още в древни времена правилата са били придружавани с надлежните коментари. И разбира се, редакцията в това отношение трябваше да постави в изданието на първо място тълкованията на знаменитите византийски тълковници на правилата (от XII в.), Йоан Зонара, Алексий Аристин и Теодор Валсамон. Предвид авторитета на Кормчаята в православно-славянския свят, след тълкованията на споменатите византийски тълковници са поместени и тези на Славянската Кормчая. След тях са поставени кратките бележки на «Книга правил», които също имат значение за изяснение смисъла на съдържанието на правилата.

Ала всички тези тълкования, колкото древни и авторитетни да са, не всякога и не във всичко могат да изяснят точния смисъл на правилата, на основните канонични норми. Новото развитие на църковно-правната и църковно-историческата литература, както и новите нужди и въпроси в църковния живот изтъкнаха нови страни и дадоха нови осветления както по основните църковно-правни начала, тъй и по отделните канонични въпроси, разрешавани или засягани в правилата. Най-общо те са, разбира се, предмет на специални нови църковно-правни изследвания. Но и в изданието на правилата заедно с тълкованията им в днешно време, каквото е настоящото издание, нужно е, поне накратко и донякъде удовлетворително за практическите нужди, да се засегнат тези нови страни и въпроси в разяснение на правилата, на каноничните норми, които роди и даде по-новата църковно-правна наука. За тази цел, в по-новата православна канонична литература,

редакцията намира за най-подходящи **тълкованията на епископ Никодим Милаш**. Тълкованията на преосвещения канонист имат и това предимство в случая, че от една страна от самия автор са предназначени за практическите нужди в Църквата, а от друга страна в тях се засягат, макар някъде и накратко, всички нови данни и осветления на каноничните норми в съвременната църковно-правна литература. Тълкованията му носят повече научно-популярен характер и затова редакцията мисли, че измежду известните нови тълкования са най-подходящи за основната цел на настоящото издание.

Гръцкият текст на правилата е взет по текста на «Книга правил». Сама редакцията съжالياва, че е принудена да печата правилата не по Атинската Синтагма, в която текстът на правилата безспорно е за предпочитане. Но като трябваше да поставя в паралел с гръцкия текст и славянския (църковно-руския) текст, който е направен по гръцкия в «Книга правил», трябваше за еднаквост да се напечата гръцкият текст така, както той е възприет в «Книга правил». Но понеже гръцкият текст в този сборник е изложен главно по също тъй известното и авторитетно издание на **Беверегий**¹, а пък и на най-необходимите места в настоящото издание се посочва разликата между текста у Беверегий и Атинската Синтагма, вярваме, че това ще изглади донякъде допуснатото, както и разликата между текста на двете издания. И сам еп. Никодим, в авторизирания руски превод на правилата си привежда последните не по собствения си превод от Атинската Синтагма, а по «Книга правил» на славянски.

Тълкованията на Зонара, Аристин и Валсамон са преведени по капиталното издание на „Общество любителей духовнаго просвѣщенія“. Колкото редакцията и да желаше преводът да става на език по-близък на българското словосложение, за да избегне всякакви двусмислия и неясноти,

¹ Bevergii, *Συνοδικὸν sive Pandectae canonum ss. Apostolorum, et Conciliorum ab ecclesia graeca receptorum, nec non canonicarum ss. Patrum epistolarum*, — Guil. Beveregius recensuit (Oxonii, 1672).

предпочете да жертва гладкостта на езика, но да запази в пълна точност самия текст на тълкованията. По същите съображения и тълкованията на Славянската Кормчая са приведени тъй, както са в тези двете издания. Тълкованията на еп. Никодим са преведени от руското издание – първо, защото е авторизирано издание, и второ, защото сам авторът в това издание отбелязва, че в руското издание е направил допълнения, които е намерил за необходимо следствие на най-новите си научни издирвания. На места обаче, повече от езиково гледище, е вземан под внимание и сръбският оригинал на тълкованията.

В уводната част на настоящото издание са поместени: 1) **Азбучен посочник** на съдържанието на правилата. Той е съставен по посочника на изданието на «Общество любителей духовнаго просвѣщенія» и по онзи на еп. Никодим (който съответства на посочника в Атинската Синтагма), като от своя страна редакцията е внесла на много места надлежни допълнения от самите правила за изяснение на посочените места. От какво голямо практическо значение е подобен посочник, съзнава всеки; 2) **«Правилата на Православната Църква»**, статия от еп. Никодим, в която накратко се дават най-общи сведения за произхода, броя и пр. на всички правила на Св. Православна Църква; 3) **Сравнителна таблица** за бройността на картагенските правила според Атинската Синтагма, Славянската Кормчая, «Книга правил» и Пидалиона. Бройността на картагенските правила в настоящото издание е приета като в Атинската Синтагма; и 4) **Съкращения на правилата** на св. апостоли, вселенските и поместните събори, св. отци, на тълковниците, каноничните сборници и проч., които се срещат в текста, посочника, паралелните места и другаде в настоящото издание. Това редакцията направи за улеснение на читателите при срещането на такива съкращения.

Редакцията съзнава всичката огромност на труда, с който се е наела. Тя съзнава и всички трудности, които трябва да

преодолее, както в съставянето и превода, така и в отпечатването на изданието. Убедена е, че в изданието ще са допуснати редица грешки – редакционни, преводни и печатни (при известните наши печатни условия). Затова тя разчита на снизходително отнасяне от страна на всички добронамерени читатели към тия волно или неволно допуснати грешки. Тя с най-голяма радост и готовност ще посрещне всички безпристрастни и прави бележки, които биха ѝ се направили по изданието, и ще ги вземе в най-грижливо внимание при отпечатването на следващите томове.

Но при всичко това редакцията се ласкае да вярва, че нейният огромен труд ще се посрещне с радост от всички, които чувстват преголямата нужда от изданието на правилата с тълкованията им на български.

Настоящият труд е предназначен повече за практически канонични нужди в св. Българска Православна Църква. Но допускаме, че той ще даде начало и тласък изобщо на нашата църковно-правна канонична литература, която, трябва да се признае, почти още не съществува.

Ако поне донякъде започнат да се достигат тези две цели на изданието ни, ние премного ще се радваме, че нашият огромен труд, нашите най-старателни грижи са съответствали на нашите надежди и мечти за образуване на добро и твърдо църковно правосъзнание и за полагане основи на стремеж и интерес към църковно-правната наука.

Настоящото издание в своя състав и размер, колкото съществено и необходимо да беше за Църква и наука у нас, не можеше да излезе по никакъв начин без надлежно благословение и подкрепа на върховната ни духовна власт. И ние считаме за особено приятен дълг на това място топло да благодарим на Св. Синод на Българската Църква, че с радост и готовност одобри плана на изданието ни, благослови начинанието ни и подкрепи довършването му.

София, 1912.

СЪКРАЩЕНИЯ

на

правилата на св. апостоли, вселенските и поместни събори, св. отци, на тълковниците, каноничните сборници и пр. които се срещат в текста, паралелните места на правилата, посочника и другаде в настоящото издание.

Правила на **св. апостоли** = Ап.

Правила на **св. вселенски събори:**

Първи вселенски събор = I.
Втори — " — = II.
Трети — " — = III.
Четвърти — " — = IV.
Шести (Трулски) — " — = Трул.
Седми — " — = VII.

Правила на **св. поместни събори:**

Анкирски поместен събор = Анкир.
Неокесарийски — " — = Неокес.
Гангърски — " — = Гангр.
Антиохийски — " — = Антиох.
Лаодикийски — " — = Лаодик.
Сердикийски — " — = Сердик.
Цариградски (394 г.) — " — = Царигр.
Картагенски — " — = Картаг.
Цариградски в храма на св.
Апостоли (Двукратен) — " — = Двукр.
Цариградски в храма на св.
София (Софийски) — " — = Соф.

Правила на св. отци:

Дионисий Александрийски	= Дионис. Алекс.
Григорий Неокесарийски	= Григ. Неокес.
Петър Александрийски	= Петр. Алекс.
Атанасий Велики	= Атан. Вел.
Василий Велики	= Вас. Вел.
Тимотей Александрийски	= Тим. Алекс.
Григорий Богослов	= Григ. Богосл.
Амфилохий Иконийски	= Амф. Икон.
Григорий Нисийски	= Григ. Нис.
Теофил Александрийски	= Теоф. Алекс.
Кирил Александрийски	= Кир. Алекс.
Генадий Цариградски	= Ген. Царигр.
Тарасий Цариградски	= Тар. Царигр.

Правила допълнителни на св. отци:

Йоан Постник	= Йоан. Постн.
Никифор Изповедник	= Никиф. Изпов.
Николай Цариградски	= Никол. Царигр.

Тълковници:

Зонара	= Зон.
Аристин	= Арист.
Валсамон	= Валс.
Епископ Никодим	= Никод.

Канонични сборници :

Славянская Кормчая	= Слав. Корм.
Книга правил	= Книга прав.
Атинска Синтагма	= Ат. Синт.
Пидалион	= Пидал.

АЗБУЧЕН ПОСОЧНИК

А.

Абисиния. Еп. Никод. към II, 2¹.

Августин, еп. Ипонски (†430 г.), Никод. към I, 8; II, 1, 6; III, 1; Неокес. 12; Лаодик. 13, 45; Картаг. 41, 47, 52, 78, 81, 85, 86, 88; Вас. Вел. 1, 9.

Авит, еп. Вински в Галия (†525 г.), Никод. към IV, 28.

Авксентий, ариански епископ в Милан (†374 г.), Никод. към II, 5.

Авраам, патриарх арменски (†около 596 г.), Никод. към Трул. 32.

Аврилий, еп. Картагенски (†425 г.), Картаг. 25, 45, 53, 65.

Автокефалност на Църквата, Никод. към III, 8.

– Александрийска, Никод. към I, 6 ; II, 2 ; Трул. 36.

– Антиохийска, Никод. към I, 6; II, 2 ; Трул. 36.

– Българска, Валс. към II, 2.

– Ефеска, Никод. към I, 6; II, 2.

– Иверска (Грузинска), Валс. към II, 2.

– Йерусалимска, Никод. към I, 7, Трул. 36.

– Картагенска, Никод. към I, 6.

– Кесарийска в Понт, Никод. към I, 6; II, 2.

– Кипърска, Валс. към II, 2; Никод. към III, 8 ; Трул. 39.

– Константинополска (Цариградска), Никод. към II, 3; IV, 28; Трул. 36.

– Миланска, Никод. към I, 6.

– Римска, Никод. към I, 6 ; II, 3 ; IV, 28 ; Трул. 36.

Агапий, епископ в Аравия (ок. 394 г.), Зон., Никод. към правилото на Цариградския събор.

Агнец, агне, Иисус Христос. На иконите Го изобразяват само в образ на човек, Трул. 82.

Адам е сътворен от Бога не смъртен, Картаг. 109.

Аделфий, еретик (ок. 431 г.), Никод. към III, 4.

Адриан I, папа Римски (до 795 г.), Никод. към Картаг. 116.

Аетий, архидякон (ок. 451 г.), Никод. към Трул. 1.

Азия (проконсул.), Никод. към I, 6; II, 2, Валс., Трул. 28.

¹ Римските цифри означават вселенския събор, а арабските – правилото.

Акелдам. Вас. Вел. 90.

Александрийски епископ и правата му, I, 6; II 2, Валс.;
Трул. 36, Арист., Слав. Корм.

Александър, епископ Александрийски (†328 г.). Никод. към
Ап. 16.

– II, папа Римски (до 1073 г.), Никод. към Соф. 3.

– III, папа Римски (до 1164), Никод. към Картаг. 72.

– несторианин, епископ Апамейски (окол. 431 г.), Никод. към
III, 1.

– Гръцки император (до 912 г.), Никод. към Атан. Вел. 4.

Александрия, Никод. към I, 6; II, 2; Трул. 36.

Алексий, Цариградски патриарх (до 1043 г.), Никод. към
Вас. Вел. 12.

Алкуин, франц. абат (†804 г.), Никод. към III, 2.

Алтар, гледай **олтар**.

Амвон, недостъпен за непосветени, Трул. 33; VII, 14.

– за миряните, Лаодик. 15.

– за монасите, VII, VI.

– Могат от него да четат само четци, посветени от епископ,
Никод. към Трул. 36, или от хорепископ, или от игу-
мен, Никод. към VII, 14.

Амвросий, епископ Милански (†397 г.), Никод. към Ап. 80,
III, 9, Трул. 54, 69, VII, 7.

Амфилохий, епископ Иконийски (†395 г.), Никод. към Ап.
85; Трул. 2; VII, 2, посланието на Вас. Вел. до Амфи-
лохий, Зон. – предговора към правилата на Вас. Вел.;
Никод. към Атан. Вел. 2.

Анастасий Синаит (†686 г.), Никод. към Ап. 69.

– епископ на Кесария Палест. (окол. 800 г.), Никод. към Ап. 69.

– епископ Никейски (ок. 451 г.), Никод. към Трул. 12.

– несториански презвитер (ок. 451 г.), Никод. към III, 7.

Анатема, Никодим към: Ап. 5, II, 1, Картаг. 81, III, 7; IV, 2,
15; Гангр. 1–20 включ.; Лаодик. 29, 34, 35; Картаг.
10, 81, 109 – 116; Соф. (Царигр. пом.) 1; Вас. Вел. 88.

- Анатолий**, Царигра. патриарх (до 408г.), Никод. към IV, 28; IV, 29.
- Анахорети**. Вж. **самотници**.
- Ангели**, Лаодик. 35, Никод.
- Ангелици**, еретици, Лаодик. 35.
- Аникита**, папа Римски (до 168 г.), Никод. към Антиох. 1.
- Аномей**, еретици, II, 1, Зон. и Валс.
- Антидор**, Никод. към Ап. 9, Лаодик. 14.
- Антим**, Угровлахийски митрополит (ок. 1370г.), Никод. към I, 4.
- Антиминс**, Никод. към Ап. 55, Трул. 31, VII, 7, Никиф. Изпов. 1.
- Антиохийски** епископ, неговите права, I, 6, Зон., Арист, Валс.; II, 2, Валс.; III, 8, Зон.; Трул. 36, Арист. и Слав. Кормч.
- Антиохия**. I, 6, Никод., III, 2, Никод; III, 3, Зон., Валс. Никод.; Трул. 36, Никод.
- Антонин**, митрополит Ефески (ок. 400 г.), Никод. към IV, 28.
- Антоний**, несториански презвитер (ок. 451 г.), Никод. към III, 7.
- Апелация**, Никод. към: II, 6, IV, 9, 17.
– до Римския папа, Никод. към I, 5, IV, 9, Сердик. 3, посланието на Африканския събор до Бонифаций, епископ Римски, и посланието на Африканския събор до папа Целестин (след 133 карт. прав.)
- Апиарий**, презвитер сикски (ок. 424 г.), Никод. към III, 5, Сердик. 5; посланието на Африканския събор до Бонифаций, папа Римски.
- Апокалипсис**, Никод. към Лаодик. 59.
- Апокрифни** книги, Атан. Вел. за празниците; Никод. към Ап. 60; Никиф. Изпов. 40, 41.
- Аполинариани**, II, 1, Зон., Валс., Никод.; III, 6;
– Присъединението им, Трул. 95.
- Аполинарий**. Зон., Валс., Никод. към II, 1; Трул. 1.
- Аполон**, епископ, Теоф. Алекс., 3, 4, 5, 9.
- Апостасия** (отстъпление) от вярата, Ап. 62, Никод.; I, 11, 12, Никод.; Анкир. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; Вас. Вел. 73, 81; Григ. Нис. 2; Йоан. Постн. 1.
– от клира, IV, 7, Никод.

- Апостоли**, вярата им, Трул. 1.
– правилата им, Трул. 2. Никод.; VII, 1.
– учението им, Никод. към Трул. 2; Атан. Вел. 2.
- Апостолски** постановления. Вж. **Климент**.
- Апотактити**, Вас. Вел. 1, Никод.;
– присъединението им към Църквата, Вас. Вел. 47.
- Апсис**, Картаг. 43, Никод.
- Ариани** – евдоксиани, II, 1, Зон., Валс.
– Присъединението им, II, 7; Трул. 95.
- Ариева ерес**, посланието на Атанасий Велики до Руфиниан.
- Арий**, еретик (ок. 325 г.), Зон., Валс., Слав. Кормч. в предговора към правилата на Първия вселенски събор; Зон., Валс. към I, 6; Трул. 1;
- Аркадий**, император (395-408 г.), Никод. към Трул. 63.
- Арменопул**, хартофилакс, Никод. към II, 7.
- Арменци**, изобщо за тях и начина на извършване от тях Евхаристията, Трул. 32, Никод.
– Обичаят у арменците да избират в клира лица само от свещенически род, Трул. 33, Никод.
– позволяват сирене и яйца в неделни дни през св. Четиридесетница, Трул. 56.
– на свещениците принасяли месо в църква, Трул. 69, Никод.
- Архиерей**. Търси **епископ**.
- Астерий**, арианин (ок. 350 г.), Никод. към II, 1.
- Астролог** не може да бъде онзи, който е дал обет за свещенство или църковнослужение, Лаодик. 36.
- Атанасий Велики**, († 373 г.), Никод. към Ап. 85; I, 1, 6; III, 1, 6; IV, 28; Трул. 2; Никод. към Трул. 12, 15; Антиох. 1, Сердик. 3, 17; Атан. Вел. 2, 9.
– епископ Перхски, Никод. към IV, 18.
- Атик**, епископ Никополски (около 451 г.), Никод. към IV, 1.
- Атинагор**, апологет от II-я век, Никод. към Лаодик. 1.
- Атинодор**, епископ (ок 380 г.), Никод. към Трул. 15.
- Афедрон**, Дионис. Алекс. 2, Никод.

Африка проконсул., Никод. към I, 6.

Африкански епископи, Сердик. 7.

Афтартодокети, Никод. към Трул. 32.

Ахан, който е взел току-що обещаното Богу и бил умъртвен,
Зон., Валс. към Ап. 73; по-подробно у Григ. Неокес. 4;
Ср. Зон. и Валс. към Григ. Нис. 18.

Ахолий, епископ Антиохийски (ок. 420 г.), Никод. към Трул. 15.

Abraham Echelensis (†1664 г.), Никод. към IV, 26.

Acta Pilati, Никод. към Ап. 60, II, 7.

Б.

Багадий, епископ Аравийски (ок. 394 г.), Зонар., Арист., Валс.,
Никод. към правилото на поместния Цариградски събор (394).

Бакхус (Дионис), Никод. към Ап. 71, VII, 9; Трул. 62;

Бани не трябва да са общи за мъже и жени, Трул. 77; Лаодик. 30.

Бароний, Римски кардинал (†1607 г.), Никод. към II, 3.

Барсума, монофизит. архимандрит (ок. 451 г.), Никод. към IV, 4.

Беверегий (Beveregius, †1708 г.), Никод. към Ап. 30; I, 1, 4,
6, 12; II, 1, 4; III, 1, 4, 7; IV, 9, 22; Трул. 39.

Бедни трябва да имат така наречените мирни грамоти, за да
получат от някоя църква помощ, IV, 11.

– Вас. Вел. 14, Зон. Арист., Валс.

Безбрачие, Ап. 26; ср. Слав. Кормч.; Ап. 51, Никод.; Никод.
към I, 3; IV, 14, Зон.; Трул. 6, 12, 13, 30, 48 и към тях
Никод.; Вас. Вел. 18, 48, 68.

Безкръвна Жертва, търси **Литургия**.

Белармин, Римски кардинал (†1621 г.), Никод. към IV, 28.

Бесноват не трябва да бъде ръкополаган в клира и не трябва
да се моли с верните, Ап. 79, когато страда от демона,
Зон., Арист., Слав. Корм. към Ап. 79.

– който беснува непрекъснато, Валс. към Ап. 79.

– по лицемерие, Трул. 60.